

Przedmowa	13
Podziękowania	17
Rozdział 1: Wprowadzenie: Nasz dług wobec choroby	19
Epidemie a selekcja genetyczna	22
Nie ma tego złego, czyli nasz dług wobec chorób	23
W tłoku i ciasnocie	26
Przestanie tej książki	28
Rozdział 2: Skąd się wzięły nasze choroby?	31
Afryka: kolebka ludzkości oraz malarii	31
Wiele ludzkich chorób wywodzi się od zwierząt	35
Czy nowe choroby są od początku zjadliwe?	41
Choroby przejęte od gryzoni	46
Trąd to stosunkowo nowa choroba	47
Każde nasze działanie powraca do nas jak bumerang	49
Rozdział 3: Przenoszenie, przeludnienie i wirulencja	51
Stopień zjadliwości choroby a jej transmisja	51
Choroby zakaźne i niezakaźne	52
Wiele chorób łagodnieje z czasem	57
Rozwój genetycznej odporności na choroby	65
Zbieractwo i łowiectwo	73
W jaki sposób mikroorganizmy stają się groźne?	77
Rozdział 4: Woda, kanalizacja i imperium	83
Wprowadzenie: znaczenie biologii	83
Irygacja gleby sprzyja rolnictwu, ale także rozwojowi zarazków	84
System klasowy, woda i zakażenie	84

Pochodzenie chorób biegunkowych	86
Cholera wywodzi się z subkontynentu indyjskiego	87
Cholera a zasoby wodne	88
Wzlot i upadek cywilizacji Doliny Indusu	89
Miasta są podatne na choroby przenoszone przez wodę	91
Cholera, tyfus brzuszny i mukowiscydoza	94
W jaki sposób choroby wpłynęły na wzrost potęgi Rzymu?	97
W jakim stopniu malaria przyczyniła się do upadku Rzymu?	99
Nieucywilizowani ludzie i niezidentyfikowane choroby	102
Pojawienie się dżumy dymieniczej	105

Rozdział 5: Mięso i warzywa

Jedzenie jest groźne dla zdrowia	109
Higiena w domu	112
Kanibalizm jest groźny dla zdrowia	113
Choroba wściekłych krów w Anglii	115
Polityczna reakcja	117
Choroba wściekłych krów u ludzi	119
Choroby grzybicze i śmierć na wsi	119
Zboże i choroby grzybicze	121
Religijna obsesja na tle grzybiczym	122
Katastrofy wywołane przez grzyby	125
Ludzkie choroby wynikające z niedożywienia	126
Kawa czy herbata?	127
Oportunistyczne patogeny grzybicze	128
Przyjaciel czy wróg	129

Rozdział 6: Zaraza i wojna

Kto jest lepszym zabójcą?	131
Roznoszenie chorób przez wojsko	132
Po dwóch stronach oblężenia	134
Choroby jako sojusznik imperialnej ekspansji	136
Dzięki pierwotniakom Afryka pozostaje Czarnym Lądem	138
Czy więcej znaczy lepiej?	139
Choroba i działania wojenne	140
Tyfus, wojownik strefy umiarkowanej	142

Więzienia, przytulki, obozy koncentracyjne	145
Zarazki jako broń	146
Psychologia, koszty i wygoda	147
Wąglik jako broń biologiczna	148
Amatorskie próby użycia broni biologicznej rzadko bywają skuteczne	148
Które czynniki chorobotwórcze wykorzystuje się jako broń biologiczną?	150
Dwie wojny światowe	152
Broń biologiczna użyta przeciwko królikom	153
Broń biologiczna nie jest niezawodna	154
Inżynieria genetyczna chorób	155

Rozdział 7: Choroby weneryczne i zachowania seksualne

Choroba weneryczna to wstydliva sprawa	157
Rozwiązłość, propaganda, percepcja	159
Syfilis debiutuje w Europie	161
Związek pomiędzy chorobami wenerycznymi a infekcjami skóry	163
AIDS to nietypowa choroba weneryczna	165
AIDS pochodzi od afrykańskich małp	166
Ogólnoświatowe występowanie AIDS	167
Kościół, moralność i choroby weneryczne	169
Moralne i religijne reakcje na AIDS	171
Zdrowie publiczne a AIDS	172
Odziedziczona odporność na AIDS	174
Antyczne dzieje chorób wenerycznych	174

Rozdział 8: Religia i tradycja: pomiędzy niebem a zdrowiem

Religia a medycyna	179
Wierzenia i oczekiwania	180
Religie Rzymian a epidemie	182
Choroby zakaźne a najdawniejsze praktyki religijne	183
Węże i robaki	184
Sumerowie, Egipcjanie i starożytni Grecy	185
Higiena i czystość religijna	187
Ochronić żywych przed zmarłymi	189
Przenoszenie złych duchów na zwierzęta	190
Dla biednych – tańsze rytuały	192

Wampiry, wilkołaki i czosnek	193
Kara boska a jednostkowa odpowiedzialność	194
Powstanie chrześcijaństwa	196
Chrześcijaństwo koptyjskie i malaria	199
Mesjanistyczny taoizm w okresie upadku dynastii Han	200
Buddyzm i ospa w Japonii w pierwszym tysiącleciu	201
Średniowieczna Europa i czarna śmierć	202
Wielka zaraza londyńska	204
Kryzys wiary chrześcijańskiej w Europie doby industrialnej	205
Czystość prowadzi do świętości	206

Rozdział 9: Niewolnictwo i siła robocza

Spuścizna ostatniej epoki lodowcowej	209
Nowy Świat przed nawiązaniem kontaktu	210
Rdzenne amerykańskie infekcje	211
Brak udomowionych zwierząt w Ameryce	213
Pierwsza epidemia na Karaibach	214
Epidemie przetaczają się przez Amerykę	216
Konsekwencje religijne	218
Świadome wykorzystanie broni biologicznej	219
Niewolnictwo i choroby afrykańskie	220
Wyspy i choroby kontynentalne	221
Cholera i dobre intencje	222
Izolacja biologiczna	223
Riketsje i gorączki plamiste	224
Pochodzenie tyfusu pozostaje niejasne	225
A co z wikingami?	226

Rozdział 10: Urbanizacja i demokracja

Rola miast we wzroście populacji	229
Choroby wirusowe w mieście	230
Choroby bakteryjne w mieście	231
Czarna śmierć	231
Zmiany klimatyczne: „mała epoka lodowcowa”	233
Czarna śmierć a wolność klasy pracującej w Europie	234
Wskaźniki umieralności a wolność w Europie	235

Czarna śmierć a religia	237
Gruźlica czyli biała plaga	239
Początki współczesnej higieny	240
Upadek europejskich imperiów kolonialnych	242
Odporni ludzie?	243
Czy można przesadzić z czystością?	244
Gdzie dziś jesteśmy?	245

Rozdział 11: Nowo powstające choroby i nasza przyszłość

Pandemie i załamania demograficzne	247
Różne rodzaje nowo powstających chorób	248
Zmiany w zakresie naszej wiedzy na temat chorób	249
Zmiany zachodzące w patogenach	249
Zmiany w ludzkiej populacji	250
Zmiany w kontaktach między zarazkami a ich ofiarą	251
„Powrót” gruźlicy	252
Nowe choroby pojawiają się przez cały czas	253
Jak niebezpieczne są nowo powstające wirusy?	255
Transmisja nowo powstałych wirusów	257
Efektywny mechanizm transmisji i autentyczne zagrożenia	258
Przeszłość i przyszłość grypy	259
Wielka epidemia grypy w latach 1918–1919	260
Choroby a zmiany klimatyczne	261
Technologia w służbie chorób	263
Oporność na antybiotyki	264
Choroby a zasoby żywności	267
Przeludnienie i ewolucja mikroorganizmów	268
Przewidywanie przyszłości	269
Przyszłe nowe choroby	271
Tragiczne czy szczęśliwe zakończenie?	272

Rekomendowana dalsza lektura

Indeks

279

David Clark

Zarazki, geny a cywilizacja

Fascynujące zależności między genami, zarazkami
a odpornością na choroby.

Doskonale wyważona historia wpływu całej gamy
różnorodnych mikroorganizmów na ewolucję gatunku
ludzkiego, kulturę, społeczeństwo, a nawet religię.

„Dobra strona” najgorszych epidemii w historii ludzkości, czyli
nasz zaskakujący dług wobec śmiertelnych chorób!

Od Egiptu do Meksyku, od Rzymu do Chin, czyli dzieci zarazy:
choroby i cywilizacja!

W jaki sposób mikroby kształtują kulturowe cykle konserwatyzmu
i rozwiązłości seksualnej, czyli rzecz o chorobach przenoszonych
drogą płciową, zachowaniach seksualnych i kulturze!

„*Zarazki, geny i cywilizacja* to fascynujący, świetnie
wyważony opis tego, w jaki sposób cała gama różnorodnych
mikroorganizmów wpłynęła na ewolucję gatunku ludzkiego,
kulturę, społeczeństwo, a nawet religię. Książka ta, napisana
z myślą o laikach, w sposób bardzo jasny i precyzyjny opisuje
relacje pomiędzy genami, odpornością i podatnością na
choroby. Znajdziemy tu także rozsądną analizę tego, co może
nas czekać w przyszłości”.

– Irwin W. Sherman, emerytowany profesor
Uniwersytetu Kalifornijskiego w Riverside